

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
PAREIGINĖS ALGOS (ATLYGINIMO) BAZINIO DYDŽIO NUSTATYMO IR
ASIGNAVIMŲ DARBO UŽMOKESČIUI PERSKAIČIAVIMO ĮSTATYMO NR. XIV-
2011 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio nustatymo ir asignavimų darbo užmokesčiui perskaičiavimo įstatymo Nr. XIV-2011 pakeitimo įstatymo projektu (toliau – Įstatymo projektas) siekiama nustatyti pareiginės algos (atlyginimo) bazinį dydį 2026 metams ir taip sudaryti sąlygas padidinti viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokestį. Įstatymo projektas parengtas atsižvelgiant į 2026–2028 metų nacionalinę kolektyvinę sutartį (toliau – NKS), kurios 6 punkte numatytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsipareigojimas kartu su 2026–2028 metų Lietuvos Respublikos biudžeto patvirtinimo įstatymo projektu pateikti Lietuvos Respublikos Seimui Lietuvos Respublikos pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio nustatymo ir asignavimų darbo užmokesčiui perskaičiavimo įstatymo Nr. XIV-2011 pakeitimo įstatymo projektą, nustatant 2026 metams pareiginės algos (atlyginimo) bazinį dydį – 1798 eurus (NKS 6.1 papunktis), o kartu su 2027–2029 ir atitinkamų vėlesnių metų biudžeto patvirtinimo įstatymo projektu pateikti Lietuvos Respublikos Seimui tvirtinti 2027 ir atitinkamų vėlesnių metų pareiginės algos (atlyginimo) bazinį dydį, suderėtą nacionalinės kolektyvinės sutarties šalių atitinkamų metų nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje, atsižvelgus į praėjusių metų vidutinę metinę infliaciją (skaičiuojant nacionalinį vartotojų kainų indeksą), minimaliosios mėnesinės algos dydį ir kitų vidutinio darbo užmokesčio viešajame sektoriuje dydžiui bei kitimui poveikį turinčių veiksnių įtaką (NKS 6.2 papunktis). Jeigu nacionalinės kolektyvinės sutarties šalys nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje dėl pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio nesusitartų, jį tvirtintų Seimas Vyriausybės teikimu atitinkamų metų biudžeto patvirtinimo įstatyme (NKS 6.3 papunktis).

Įstatymo projekto tikslas – patvirtinti 2026 metų bazinį dydį – 1798 eurus, kuris bus taikomas apskaičiuojant valstybės politikų, valstybės pareigūnų, prokurorų, žvalgybos pareigūnų, Lietuvos Respublikos vadovybės apsaugos tarnybos pareigūnų, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjų, valstybės tarnautojų, įskaitant statutinius valstybės tarnautojus, regionų plėtros tarybų administracijų direktorių ir šių administracijų darbuotojų, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų, finansuojamų iš valstybės biudžeto, savivaldybių biudžetų, Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto ir kitų valstybės įsteigtų pinigų fondų lėšų (toliau – įstaigos), darbuotojų, viešųjų įstaigų, kurių savininkė ar dalininkė, turinti daugiau negu pusę balsų visuotiniame dalininkų susirinkime, yra valstybė ar savivaldybė, vadovų ir darbuotojų pareiginę algą (atlyginimą), karių tarnybinį atlyginimą, įstatymų pagrindais sudarytų komisijų (grupių, tarybų, Teisėjų garbės teismo, darbo arbitražo, Lietuvos mokslo tarybos valdybos ir ekspertų komitetų), finansuojamų iš valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų, pirmininkų, pirmininkų pavaduotojų ir narių atlygį už darbą, numatyti jo didinimo sąlygas ir atsisakyti asignavimų darbo užmokesčiui perskaičiavimo sąlygų nustatymo, kadangi asignavimai įstaigoms bus perskaičiuojami kartu su pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio padidėjimui skirtomis lėšomis.

Įstatymo projektas yra Lietuvos Respublikos biudžeto patvirtinimo įstatymo projekto lydimasis teisės aktas, todėl Seime numatoma Įstatymo projektą svarstyti kartu su biudžeto patvirtinimo įstatymo projektu.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Ministerijos Darbo teisės grupės (vadovė Vita Baliukevičienė, tel. +370 611 34047, el. p. vita.baliukeviciene@socmin.lt) vyresnioji patarėja Agnė Nakčerienė, tel. +370 656 38257, el. p. agne.nakceriene@socmin.lt.

3. Kaip šiuo metu reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Pareiginės algos (atlyginimo) bazinis dydis, nustatytas Lietuvos Respublikos pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio nustatymo ir asignavimų darbo užmokesčiui perskaičiavimo įstatymu (toliau – Įstatymas), yra 1785,4 euro. Įstatymas nenumato pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio didinimo ar perskaičiavimo sąlygų. Įstatyme reglamentuojamos tik asignavimų darbo užmokesčiui perskaičiavimo sąlygos, t. y. Įstatymo 4 straipsnyje numatyta, kad asignavimai darbo užmokesčiui įstaigoms perskaičiuojami, jeigu (n - 2) metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų faktinių darbo užmokesčio išlaidų ir faktinių konsoliduotų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų pajamų santykis procentais yra mažesnis negu 30. Jeigu ši sąlyga tenkinama: 1) asignavimai darbo užmokesčiui įstaigoms perskaičiuojami ne rečiau kaip kas 2 metus; 2) nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje gali būti susitariama dėl asignavimų darbo užmokesčiui įstaigoms perskaičiavimo kasmet. Jeigu tenkinamos šios sąlygos, asignavimai darbo užmokesčiui įstaigoms, atsižvelgiant į darbo užmokesčio pokyčių darbo rinkoje tendencijas, valstybės ekonominę situaciją ir darbo našumo pokytį, perskaičiuojami taikant nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje sutartą indeksavimo dydį, įskaitant ir priedo už tarnybos stažą padidėjimą. Nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje sutartas asignavimų darbo užmokesčiui indeksavimo dydis nurodomas Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme. Asignavimai darbo užmokesčiui įstaigoms neperskaičiuojami, jeigu dėl krizių ar kitų ypatingų aplinkybių atvejais iš esmės pablogėja valstybės ekonominė ir finansinė būklė. Įstatymo priede ir Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 2 priedo 1 punkte nurodytų pareigybių (t. y. valstybės politikų, valstybės pareigūnų, teisėjų, Seimo kanclerio) pareiginė alga (atlyginimas) perskaičiuojama taikant nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje sutartą indeksavimo dydį.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siūloma:

- patvirtinti 2026 metų pareiginės algos (atlyginimo) bazinį dydį – 1798 eurus, kuris, palyginti su šiuo metu galiojančiu pareiginės algos (atlyginimo) baziniu dydžiu, didėtų 0,7 procentais. Nustačius minėtą dydį, kuris bus taikomas apskaičiuojant valstybės politikų, valstybės pareigūnų, prokurorų, žvalgybos pareigūnų, Lietuvos Respublikos vadovybės apsaugos tarnybos pareigūnų, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjų, valstybės tarnautojų, įskaitant statutinius valstybės tarnautojus, regionų plėtros tarybų administracijų direktorių ir šių administracijų darbuotojų, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų, finansuojamų iš valstybės biudžeto, savivaldybių biudžetų, Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto ir kitų valstybės įsteigtų pinigų fondų lėšų, darbuotojų, viešųjų įstaigų, kurių savininkė ar dalininkė, turinti daugiau negu pusę balsų visuotiniame dalininkų susirinkime, yra valstybė ar savivaldybė, vadovų ir darbuotojų pareiginę algą (atlyginimą), karių tarnybinį atlyginimą, įstatymų pagrindais sudarytų komisijų (grupių, tarybų, Teisėjų garbės teismo, darbo arbitražo, Lietuvos mokslo tarybos valdybos ir ekspertų komitetų), finansuojamų iš valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų, pirmininkų, pirmininkų pavaduotojų ir narių atlygį už darbą, darbo užmokestis (atlyginimas) padidėtų virš 200 tūkstančių darbuotojų. Konkretus darbo užmokesčio padidėjimas priklausytų nuo darbuotojo turimo pareiginės algos (atlyginimo) koeficiento, kuris darbuotojui nustatytas atsižvelgiant į įstaigoje taikomą darbo apmokėjimo sistemą (pvz. valstybės tarnautojams ar darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis) arba yra nustatytas specialiuose, tų darbuotojų darbo užmokesčio nustatymą reglamentuojančiuose, įstatymuose (pvz. valstybės politikams, valstybės pareigūnams, teisėjams, kt.). Pvz., kvalifikuotam darbuotojui, dirbančiam pagal darbo sutartį (C lygio pareigybė), atsižvelgiant į planuojamą minimalios mėnesinės algos didėjimą iki 1153 eurų ir pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio didėjimą iki 1798 eurų, darbo užmokestis galėtų padidėti apie 134 eurus (jeigu tokiam darbuotojui yra nustatytas *minimalus* Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatyme nurodytas pareiginės algos koeficientas), Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pirmininkui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkui – apie 62 eurus, apylinkės teismo teisėjui – apie 44 eurus, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriui – 50 eurų;

- numatyti pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio didinimo sąlygas kiekvienais kitais metais pareiginės algos (atlyginimo) bazinis dydis būtų nustatomas nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje arba jos pakeitime, pasirašomuose iki einamųjų metų pabaigos ir įsigaliojančiuose nuo kitų metų, kuriems nustatomas pareiginės algos (atlyginimo) bazinis dydis, sausio 1 dienos. Nustatant pareiginės algos (atlyginimo) bazinį dydį būtų atsižvelgiama į Valstybės duomenų agentūros paskutinį paskelbtą vidutinį metinį vartotojų kainų indeksą, minimaliosios mėnesinės algos dydį ir kitus objektyviai pagrįstus vidutinio darbo užmokesčio viešajame sektoriuje dydį lemiančius veiksnius, įskaitant ekonominius, socialinius ir darbo rinkos pokyčius. Nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje sulgytas pareiginės algos (atlyginimo) bazinis dydis būtų tvirtinamas Lietuvos Respublikos atitinkamų metų biudžeto patvirtinimo įstatyme;

- numatyti, kad pareiginės algos (atlyginimo) bazinis dydis nedidindamas jeigu dėl krizių ar kitų ypatingų aplinkybių iš esmės pablogėja valstybės ekonominė ir finansinė būklė;

- atsisakyti asignavimų darbo užmokesčiui perskaičiavimo sąlygų nustatymo ir valstybės politikų, valstybės pareigūnų, teisėjų, Seimo kanclerio pareiginės algos (atlyginimo) perskaičiavimo taikant nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje sutartą darbo užmokesčio indeksavimo dydį, kadangi asignavimai įstaigoms bus perskaičiuojami kartu su pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio padidėjimui skirtomis lėšomis, o valstybės politikų, valstybės pareigūnų, teisėjų, Seimo kanclerio pareiginei algai (atlyginimui) apskaičiuoti bus taikomas pareiginės algos (atlyginimo) bazinis dydis. Asignavimai darbo užmokesčiui būtų skiriami įstaigoms, kurios galėtų juos naudoti savo nuožiūra, o pareiginės algos bazinio dydžio didinimas paliestų visus viešojo sektoriaus darbuotojus. Be to, Lietuvos Respublikos finansų ministerijos duomenimis, asignavimai darbo užmokesčiui įstaigoms 2026 metams nebūtų perskaičiuoti, kadangi nebuvo tenkinta Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje numatyta sąlyga – paskutinių dviejų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų faktinių darbo užmokesčio išlaidų ir faktinių konsoliduotų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų pajamų santykis procentais buvo mažesnis negu 30.

Numatoma teigiama priimto įstatymo pasekmė – net ir nežymiai padidinus bazinį dydį, padidės viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokestis, o kartu – ir jų perkamoji galia.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto Įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Numatomos galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės – bazinio dydžio padidinimas turės didelę įtaką valstybės biudžetui, esant išnaudotiems fiskaliniams limitams.

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas įstatymas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ar korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo įgyvendinimas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus būtina pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus teikiamą Įstatymo projektą, kitų įstatymų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar Įstatymo projektas yra parengtas laikantis Valstybinės kalbos ir Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimus. Įstatymo projekte naujų sąvokų nepateikiama.

11. Įstatymo projekto atitiktis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms bei Europos Sąjungos dokumentams

Įstatymo projekto nuostatos atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas, Europos Sąjungos dokumentų nuostatoms neprieštarauja.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų rengti nereikės.

13. Kiek valstybės ir savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Preliminariais skaičiavimais pareiginės algos (atlyginimo) baziniam dydžiui padidinti 12,6 eurai (0,7 proc.) iš valstybės biudžeto reikėtų apie 48,9 mln. eurų per metus. Toks didinimas paliestų virš 200 tūkst. darbuotojų.

14. Rengiant įstatymo projektą gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą, specialistų išvadų ir vertinimų negauta.

15. Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinės paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai yra „pareiginės algos bazinis dydis“, „valstybės tarnautojas“, „valstybės pareigūnas“, „darbuotojas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.